

**OGÓLNOPOLSKIE
TOWARZYSTWO
OCHRONY
PTAKÓW**

14/2007

**BIULETYN INFORMACYJNY
LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOPO**

**Ogólnopolskie
Towarzystwo Ochrony
Ptaków**

Siedziba:

ul. Hallera 4/2
80-410 GDAŃSK
tel/fax: +48 (58) 341 26 93

Sekretariat:

ul. Odrowąża 24
05-270 MARKI
tel/fax +48 (22) 761 82 05

email: office@otop.org.pl
www.otop.org.pl

BIULETYN INFORMACYJNY LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOP

Strona WWW:

www.otop-leszno.eko.org.pl

Poczta:

otop.leszno@eko.org.pl

Redakcja:

Stanisław Kuźniak
stakuz@poczta.onet.pl
Waldemar Michalak
waldemi@gazeta.pl

Rysunki:

Janusz Ratajczak

Skład komputerowy:

Waldemar Michalak

Drodzy Czytelnicy,

W niniejszym biuletynie dajemy przegląd działalności Leszczyńskiej Grupy OTOP w roku 2006. Był to rok bardzo pracowity. Przede wszystkim na dorocznym spotkaniu wiosennym wybraliśmy nowego lidera grupy, którym został Waldek Michalak. Zaowocowało to już uporządkowaniem wielu spraw organizacyjnych i przyniosło zdynamizowanie pracy. Życzymy Jemu dalszej owocnej pracy na rzecz ptaków.

Podobnie jak w roku ubiegłym najwięcej uwagi poświęciliśmy na zbieranie materiałów do Wielkopolskiego Atlasu Ornitologicznego. O wynikach więcej wewnątrz numeru.

Kilku członków grupy uczestniczyło w programie prowadzonym przez OTOP - Monitoringu Pospolitych Ptaków Lęgowych.

Bardzo udana była ubiegłoroczna akcja obrączkowania ptaków na Zbiorniku Wonieść, o czym również więcej można przeczytać w tym numerze. Również udane były Dni Ptaków pod hasłem „Wielka Jesienna Wędrówka Ptaków”. Liczna grupa uczestniczyła w obserwacjach ptaków w „naszej” ostoi – Zbiorniku Wonieść.

Nasza kartoteka wzbogaciła się o wiele nowych obserwacji. O najciekawszych można przeczytać w tym numerze biuletynu. Podobnie jak w roku poprzednim zachęcamy do dalszego bieżącego przekazywania swoich obserwacji. Bieżąco są one publikowane na naszej witrynie internetowej, do odwiedzania której gorąco zachęcamy.

Wszystkim członkom i sympatykom życzymy udanego roku, obfitującego w ciekawe obserwacje i wrażenia w chwilach spędzonych z ptakami.

Redakcja

Noś zieloną wstążeczkę!

Przyłącz się do protestu przeciwko zniszczeniu doliny Rospudy

KRONIKA – NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA ROKU 2006

7.01.2006. Zimowe liczenie ptaków wodnych (Sprawozdanie s. 8)

11.03.2006. Wrocław. XXVII Zjazd Ornitologów Śląska

Wybiórczość środowiskową siwerniaka na polach irygacyjnych we Wrocławiu omówił G. Orłowski, a zmiany w awifaunie doliny Baryczy – J. Witkowski i B. Orłowska. Z kolei przedstawiono sprawozdania o zimowaniu ptaków wodnych na Śląsku, o rzadkich gatunkach ptaków obserwowanych w 2005 r. i o 30 latach pracy Komisji Faunistycznej. W sesji popołudniowej J. Wójciak i M. Piotrowska omówili stan zbadania awifauny Lubelszczyzny.

18.03.2006. Poznań. XXIII Spotkanie Ornitologów Wielkopolski

W programie znalazły się następujące referaty: Ptaki Parku Narodowego „Ujście Warty”- K. Wypychowski i M. Bartoszewicz, Wielkopolski Atlas Ornitologiczny – L. Kuczyński, Ochrona puchacza w Wielkopolsce – T. Mizera, Lęgowisko mew czarnogłowych koło Turku – T. Iciek oraz sprawozdanie z zimowego liczenia ptaków na rzekach i jeziorach Wielkopolski – R. Hybsz.

25.03.2006. Leszno. XII Spotkanie Leszczyńskiej Grupy OTOP

odbyło się w Centrum Edukacji Ekologicznej i Leśnej w Nadleśnictwie Karczma Borowa.

W czasie spotkania wybrano nowego lidera grupy – Waldemara Michalaka. Wysłuchano referatu Janusza Maliczaka nt. „Biologia i ekologia rozrodu zaganiacza w Polsce”. Dr Janusz Nowosielski mówił o ptasiej grypie. Stanisław Kuźniak omówił wyniki prac nad Wielkopolskim Atlasm Ornitologicznym oraz przedstawił najciekawsze obserwacje ornitologiczne w roku 2006.

21.04.2006. Rydzyna. Otwarcie wystawy fotografii przyrodniczej Piotra Dzielakowskiego pt Rydzyńskie Serengeti

23-26.07, 20-23.08., 7-8.09.2006. Akcja Wonieść (Sprawozdanie s. 7)

7.10.2006. Dzień Ptaków (Relacja poniżej)

4.11.2006. Listopadowe Liczenie Ptaków Na Jeziorach Wielkopolski (Sprawozdanie s. 8)

DZIEŃ PTAKÓW 2006

Dni Ptaków to największe święto obserwatorów ptaków na całym świecie. Odbywa się co roku w pierwszy weekend października i gromadzi tysiące miłośników ptaków. W tym roku impreza odbyła się po raz 15.

Ponieważ w tym roku obiektem zainteresowania Dni Ptaków były ostoje ptaków zorganizowaliśmy wycieczkę nad „naszą” najważniejszą ostoję ptaków - Zbiornik Wonieść. W sobotę zebrało się tam 28 osób, które przez kilka godzin, mimo niesprzyjającej pogody, wspólnie obserwowały ptaki. Udało się nam zaobserwować 2547

ptaków z 65 gatunków. Najliczniejsze były czajki, gęgawy i krzyżówki.

W niedzielę kilka osób zorganizowało samodzielne wycieczki w gronie rodziny lub przyjaciół, najczęściej w okolicach miejsca swego zamieszkania. Łącznie odbyło się 8 wycieczek, w których udział wzięło 51 osób. Wspólnie udało się zaobserwować 6729 ptaków z 88 gatunków. Najciekawsze widziane ptaki to podgorzałka, ohar i siewnica.

Dzień Ptaków 2006 należy uznać za bardzo udany. Wzięła w nim udział rekordowa, jak na nasze warunki, liczba uczestników i odbyło się aż 8 wycieczek. O wycieczce informował tygodnik „Panorama Leszczyńska” a reportaż z wycieczki nad Zbiornik Wonieść ukazał się w dzienniku „ABC”. Pełna relacja znajduje się na naszej stronie internetowej.

Waldemar Michalak

WIELKOPOLSKI ATLAS ORNITOLOGICZNY

W roku 2006 kontynuowaliśmy prace terenowe nad Wielkopolskim Atlasem Ornitologicznym. Skontrolowaliśmy 59 nowych kwadratów i uzupełniliśmy obserwacjami nowych gatunków lub wyższymi kategoriami, kwadraty kontrolowane w roku poprzednim. Łącznie w ciągu dwóch lat zbadaliśmy 150 kwadratów, co stanowi 9,7 % pól w Wielkopolsce. Indywidualny wkład każdego obserwatorów w latach 2005-2006 zawiera tabela. Wyniki uszeregowano według sumarycznej liczby stwierdzeń w kategoriach B i C.

Obserwatorzy	Liczba kontrolowanych kwadratów	Liczba stwierdzeń gatunków	Srednia liczba gatunków w kwadracie	Liczba stwierdzeń kategorii B + C
Marian Lewandowski	17	1296	76	1087
Stanisław Kuźniak	34	1205	35	1014
Janusz Stępniewski	20	827	41	784
Waldemar Michalak	12	863	72	762
Sławomir Maćkowiak	18	762	42	683
Stanisław Kuźniak, Piotr Tryjanowski, Jakub Kosicki	16	600	38	500
Stanisław Kuźniak, Piotr Tryjanowski	12	494	38	453
Paweł Szymański	16	491	31	434
Piet van Tilburg, Peter van Lieshout	8	474	59	383
Marcin Tobółka	16	484	29	286
Stanisław Kuźniak, Cezary Brodziak	13	313	26	271
Szymon Przebinda, Hubert Scheibel	4	328	82	264
Szymon Przebinda	4	286	71	251
Janusz Ratajczak	5	279	56	208
Stanisław Kuźniak, Janusz Ratajczak	3	166	55	150
Zbigniew Mikołajczak	6	154	26	135
Wojciech Ratajczak	2	106	53	106
Bernard Pawlisiak	4	150	37	103
Łukasz Miśkowiak	3	174	58	90
Gerard Bela	1	88	88	88
Krzysztof Furmańczak	1	94	94	82
Aleksandra Sokołowska	1	75	75	63
Janusz Nowosielski	1	86	86	61
Cezary Brodziak	21	60	3	59
Andrzej Łakomy	32	108	3	56
Janusz Maliczak	1	69	69	52

W roku 2007 czeka nas jeszcze sporo pracy. Powinniśmy wypełnić pozostałe luki oraz uzupełnić obserwacje w kwadratach kontrolowanych wcześniej.

Więcej informacji o WAO na www.wao.amu.edu.pl

Stanisław Kuźniak

ŻURAW W OKOLICACH WSCHOWY W LATACH 2002-2006

Żuraw ma rozległy zasięg geograficzny, jego areal lęgowy rozciąga się od Europy Środkowej, Skandynawii, północno-środkowej Azji, po wschodnie krańce Syberii aż do M. Ochockiego.

W ostatnich dziesięcioleciach liczebność żurawia w Europie utrzymywała się na stałym poziomie lub wyraźnie wzrosła. Również w Polsce zanotowano wzrost liczebności, choć jeszcze do połowy ubiegłego wieku żuraw był bardzo nieliczny.

W latach 2002-2006 prowadzono obserwacje nad żurawiem w okolicach Wschowy na powierzchni ok. 150 km², położonej na pograniczu województw lubuskiego (gminy Szlichtyngowa i Wschowa) i wielkopolskiego (gmina Wijewo). Obszar ma charakter rolniczo-leśny, gdzie dominują grunty orne. Lasy to w przeważającej mierze drzewostany sosnowe.

Obserwacje w terenie prowadzono od połowy lutego w okresie przylotu żurawi na miejsca lęgowe. Po ustaleniu miejsc przebywania par starano się zlokalizować ich gniazda, które były następnie kontrolowane do połowy czerwca.

W okresie badań na omawianym terenie stwierdzono w kolejnych latach:

2002 – 10 par, z tego 9 par założyło gniazda

2003 – 10 par, z tego 9 par gniazdami

2004 – 9 par, 7 par z gniazdami

2005 – 9 par, 8 par z gniazdami

2006 – 8 par, 7 par z gniazdami.

Zagęszczenie wynosiło 6,7 par/100 km² w latach 2002-2003, 6,0 par/100 km² w latach 2004-2005 i 5,3 par/100 km² w roku 2006.

Żurawie gniazdowały w lasach olchowych, trzcinowiskach i turzycowiskach. Na ogół były to siedliska trudno dostępne dla człowieka. Najczęściej gniazda znajdowały się w naturalnych, podmokłych obniżeniach terenu, na t.zw. oczkach śródpolnych (54 %, N = 41), na łąkach (24 %, N = 41). Pozostałe gniazda żurawie zbudowały w trzcinowiskach i w podmokłym olsie.

W latach 2002-2006 znaleziono 41 gniazd żurawi. Z tej liczby w 33 gniazdach (80 %) stwierdzono zniesienia. Pozostałe gniazda zostały porzucone przed złożeniem jaj. Jaja były składane na przełomie marca i kwietnia. W jednym przypadku stwierdzono złożenie jaja już 27 lutego (2002 r.). Średnia data złożenia pierwszego jaja to 3 kwietnia (N = 23). Zniesienie składało się z 1-2 jaj (4 x 1, 29 x 2), a średnia wielkość zniesienia wyniosła 1,88 (N = 33). Pisklęta klęły się w ostatniej dekadzie kwietnia i na początku maja. Ze złożonych jaj wykluło się 41 piskląt (66 %), z których dojrzałość osiągnęło 24 (39 %). Sukces lęgowy (liczba par, która wychowała co najmniej jednego młodego) wyniósł 58 %. Średnio na parę z sukcesem przypadło 1,26 młodych, a na parę która przystąpiła do lęgów – 0,59.

Najczęstszą przyczyną strat w lęgach było opuszczenie gniazda w wyniku obniżenia się poziomu wody, przez co gniazdo stawało się dostępne dla drapieżników lądowych, głównie lisów i psów (21 %, N = 33). W jednym przypadku 2 młode zginęły pod kosiarką na łące.

Aktualna liczebność i zagęszczenie żurawi w okolicach Wschowy nie odbiega od obserwowanej na podobnych terenach w innych regionach kraju. Mimo, że obecnie liczebność żurawi jest dosyć wysoka nie należy zapominać o podejmowaniu działań na rzecz ich ochrony, a zwłaszcza ochrony zajmowanych przez nie siedlisk.

SIWERNIAKI NA POŁONINACH...CZYLI MOJA WYPRAWA W BIESZCZADY

Na przełomie maja i czerwca ubiegłego roku wybrałem się wraz z żoną na nieco dłuższy pobyt w Bieszczadach. Jako, że nie byłem tam nigdy wcześniej, żona zaś dawno temu na szkolnej wycieczce, bardzo pociągały nas te nieznane dotąd, a tak piękne i jedyne w swoim rodzaju góry. Nie ukrywam, że mnie przede wszystkim interesowały żyjące tam ptaki. Występuje tam szereg gatunków, których wcześniej nie było mi dane spotkać. Podzieliliśmy zatem spędzany tam czas pomiędzy aspekty czysto turystyczne i te poświęcone poszukiwaniu ptaków. O tychże zatem poszukiwaniach słów kilka.

W pierwszych dniach pobytu w Bieszczadach zatrzymani po raz kolejny przez funkcjonariuszy Straży Granicznej (która pasjami zatrzymuje tam wszystkie „obce” pojazdy), nawiązaliśmy z nimi rozmowę. Zainteresowani zawieszoną na mojej szyi lornetką i dowiedziawszy się że obserwuję ptaki, poinformowali o często spotykanym przy drodze na Wołosate orle przednim. Pojechałem tam natychmiast i moje serce mocniej zabiło, gdy zobaczyłem dużego drapieżnego ptaka polującego na rozległej łące. Muszę się przyznać, że rzeczywiście wziąłem go za orła przedniego. Dopiero później się okazało, że był to dość liczny w tamtym rejonie orlik krzykliwy. Spotkanie z orłem przednim miało nastąpić dużo później.

Niezapomniane wrażenia wiążą się z wyprawą do Sianek, na sam skraj tzw. „worka bieszczadzkiego”. Wielokilometrowa piesza trasa wśród lasów i rozległych łąk, gdzie po horyzont ani śladu obecności człowieka, cisza, spokój, piękne krajobrazy, a nad głową tu i tam krążące orliki i myszołowy. Gdzieś w lesie po drodze spotkany drozd obrożny, a w innym miejscu dwie orzechówki. Było też bliskie spotkanie z „czarną” wiewiórką. I tylko mimo poszukiwań w świerkowych lasach nie udało się znaleźć dzięcioła trójpalczastego.

Kolejnego dnia wspinaczka na Połoninę Caryńską, a tam wszechobecne siwerniaki. Gniazduje ich tam naprawdę wiele. Tego samego dnia w lesie nieopodal miejsca, gdzie mieszkaliśmy udało mi się spotkać dzięcioła biało-grzbiatego. Widywałem ten gatunek jeszcze trzykrotnie później, w różnych miejscach.

Wyjazd w Dolinę Górnego Sanu w okolice Tarnawy Niżnej i zamiar poszukiwania tam ciekawych „drapoli” skończył się niestety fiaskiem z uwagi na padający rzęsiasty deszcz. Deszcz zresztą bardzo często nam podczas tego pobytu towarzyszył.

Podobnie początkowo niepowodzeniem zakończyło się poszukiwanie puszczyka uralskiego. Szukałem go w rejonie Mucznego i Tarnawy Niżnej, gdzie ptaki te regularnie są widywane. Mimo długotrwałego wabienia, nie chciały się jednak pokazać. Cóż, był to już początek czerwca. Na odtwarzany głos odpowiedziało tylko kilka puszczyków.

Jako, że nie widziałem nigdy wcześniej dzięcioła białoszyjgo, a jest on dość liczny w rejonie Przemyśla, wybrałem się tam na jego poszukiwania. Przeszedłem wzdłuż i wszerz dwa miejskie parki w Przemyślu – niestety bez rezultatu. Dopiero w jednej z pobliskich wiosek znalazłem go na jabłoni w wiejskim ogródku.

Pobyt w Bieszczadach dobiegał końca i ostatniego wieczoru postanowiłem raz jeszcze „zapolować” na urala. Pojeździłem wieczorem po leśnych duktach w okolicy Strzebowisk. Raz po raz odtwarzałem głos urala i puszczyka. Zrezygnowany postanowiłem już wrócić, i gdy byłem niedaleko naszej kwatery, w światłach samochodu ujrzałem przecinającą drogę przede mną dużą „białą sowę”. Ural usiadł na chwile na przydrożnym świerku, po czym odleciał cicho w noc...

Następnego dnia byliśmy już w drodze do Zakopanego, gdzie zatrzymaliśmy się jeszcze na dwa dni. Po drodze w okolicy wsi o nazwie Osławica zobaczyłem pierwszego w moim życiu orła przedniego. Niedojrzały jeszcze osobnik z białymi plamami na ogonie i skrzydłach polował majestatycznie nad rozległymi łąkami.

Na tym kończę tę garść „bieszczadzkich” wrażeń. Z uwagi na ograniczoną objętość tej relacji nie wspominałem nic o derkaczach odzywających się we mgle w drodze na Tarnicę, o niedźwiedziej „kupie” widzianej na Paśmie Granicznym w rejonie Moczarnego, czy o innych jeszcze przygodach i wrażeniach.

Polecam te góry z całego serca wszystkim, którzy tam jeszcze nie byli. Ja mam zamiar pojechać tam jeszcze nie jeden raz

Janusz Ratajczak

AKCJA WONIEŚĆ 2006

Rok 2006 był kolejnym rokiem obrączkowania ptaków na Zb. Wonieść. W ciągu całego roku obrączkował Janusz Stępniewski, a w dniach 22-26 lipca, 20-23 sierpnia i 2-5 oraz 7-8 września – Stanisław Kuźniak. W obrączkowaniu pomagali: Krzysztof Furmańczyk, Heniu Konieczny, Jakub Kosicki, Janusz Maliczak, Waldemar Michalak, Zbigniew Mikołajczak, Szymon Przebinda, Mateusz Pyrc, Wojciech Ratajczak, Hubert Scheibel, Ola Sokołowska, Paweł Szymański, Agnieszka i Marcin Tobółka, Barbara i Kasia Żołnierowicz.

W 2006 r. zanotowano kolejny rekord zaobrączkowanych ptaków – 2274 należących do 38 gatunków, z tego 53 piskląt w gniazdach i 2221 ptaków lotnych. Zaobrączkowano też rekordowe ilości potrzosów, trzcinniczek, rokitniczek i pliszek żółtych. Pierwszy raz zaobrączkowano jarzębatkę *Sylvia nisoria* i czyżę *Carduelis spinus*.

Ptaki z pięciu gatunków zaobrączkowano w liczbie ponad 100 osobników, co stanowiło 80 %. Najliczniej obrączkowano następujące gatunki (w nawiasach udział procentowy):

* potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>	- 598 (26,3 %)
* wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>	- 516 (22,7 %)
* trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	- 460 (20,2 %)
* rokitniczka <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	- 112 (4,9 %)
* pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>	- 107 (4,7 %)
* trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	- 96 (4,2 %)
* remiz <i>Remiz pendulinus</i>	- 60 (2,6 %)
* modraszka <i>Parus caeruleus</i>	- 56 (2,5 %)
* pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>	- 47 (2,1 %)
* kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>	- 43 (1,9 %)
* brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>	- 40 (1,8 %)

W roku 2006 otrzymano 7 wiadomości powrotnych o ptakach obrączkowanych na zbiorniku, w tym 4 z zagranicy:

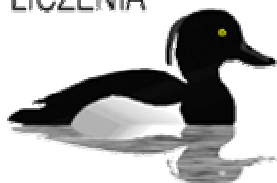
- * JA 98922 trzciniak *Acrocephalus arundinaceus* P, 12.06.03.
V 24.04.05. Chorwacja, kontrola

- * KY 03552 remiz *Remiz pendulinus* 1, 24.09.03.
V 20.10.04. Szwajcaria, kontrola

- * K5A 3905 potrzos *Emberiza schoeniclus* ♂ 1, 28.09.06.
V 29.10.06., Szwajcaria, kontrola

- * KZ 91333 trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus* 1, 23.08.05.
V 30.08.05. Belgia, kontrola.

Schwymano również 6 ptaków z obcymi obrączkami: 3 wąsatki z Niemiec, trzcinniczka z Belgii i Francji oraz remiza zaobrączkowanego podczas Akcji Bałtyckiej na stacji Bukowo-Kopań. Spośród kontrolowanych ptaków zaobrączkowanych w latach wcześniejszych ciekawy jest przypadek trzcinniczka KH 97500 zaobrączkowanego w roku 1999 jako ptak dorosły. Tak więc przeżył on co najmniej 8 lat.

Stanisław Kuźniak

LICZENIA LISTOPADOWE – MONITORING LICZEBNOŚCI PTAKÓW WODNYCH NA WYBRANYCH JEZIORACH WIELKOPOLSKI

LICZENIA

LISTOPADOWE

Liczenia ptaków na jeziorach Wielkopolski po raz pierwszy przeprowadzono w latach 1973-1975, a następnie w latach 1984-1986. Ich celem było odnotowanie składu gatunkowego i liczebności ptaków wodnych w okresie jesiennej wędrówki, a następnie analiza struktury zgrupowań awifauny i określenie znaczenia poszczególnych jezior dla ptaków. Cele te zostały zrealizowane, a wyniki opublikowane. Stosunkowo niewiele wiemy natomiast o długoterminowych zmianach liczebności poszczególnych gatunków, a także o ewentualnych zmianach znaczenia konkretnych jezior dla ptaków (spowodowanych m.in. degradacją środowiska oraz zmianami w sposobie użytkowania jezior). W tym celu od 2006 r. rozpoczęto monitoring na trzydziestu najważniejszych dla Wielkopolski jeziorach, które skupiały

około 97 % gatunków pojawiających się na jeziorach Wielkopolski w okresie jesiennej migracji i niemalże 50 % wszystkich osobników. W naszym rejonie do takich należą Jez. Dominickie.

W dniach 4-12 listopada liczono ptaki na jeziorach Dominickim i Łoniewskim oraz zbiornikach Wonieść i Jeżewo, w których uczestniczyli S. Kuźniak, J. Maliczak, W. Michalak, Sz. Przebinda, J. Ratajczak, W. Ratajczak i J. Stępniewski. Stwierdzono 33 gatunki ptaków i 2909 osobników. Ptaki przebywały głównie na Jez. Dominickim – 45 % gatunków i 46 % osobników i na Zb. Wonieść – 56 % gatunków i 41 % osobników. Do najliczniejszych należały:

Krzyżówka – 956, łyśka – 930, głowienka – 290, perkoz dwuczuby – 140, łabędź niemy – 133 i czernica – 123.

Z ciekawszych gatunków widziano nury rdzawoszyje i czarnoszyje, perkoza rogatego, czaple białe, bielaczki oraz późne czajki, siewki złote, biegusy zmienne i kszyki. (SK)

ZIMOWE LICZENIE PTAKÓW NA JEZIORACH

W dniach 7-8 stycznia 2006 uczestniczyliśmy w kolejnym zimowym liczeniu ptaków wodnych i szponiastych na jeziorach Wielkopolski. W wyniku utrzymujących się od dłuższego czasu niskich temperatur większość jezior była całkowicie pokryta lodem. Jedynie Jez. Dominickie było w 50 % wolne od lodu. Liczeniami objęto jeziora: Dominickie, Grodziskie, Łoniewskie i Świerczyńskie Wielkie oraz Zb. Wonieść.

Stwierdzono 18 gatunków ptaków wodnych w łącznej liczbie 2218 osobników, z tego na Jez. Dominickim stwierdzono 78 % gatunków i 90 % ptaków. Zdecydowanym dominantem była łyśka (tabela)

Perkoz dwuczuby	23	Hełmiatka	1
Czapla siwa	38	Ogorzałka	3
Czapla biała	1	Uhla	3
Łabędź niemy	187	Lodówka	1
Łabędź krzykliwy	26	Gągoł	56
Gęś zbożowa	1	Nurogęs	2
Krzyżówka	58	Bielaczek	14
Głowienka	199	Łyśka	1538
Czernica	66	Mewa pospolita	1

Dość licznie występowały ptaki szponiaste: bielik – 7, myszołów – 24, myszołów włochaty – 1, jastrząb – 1, krogulec – 2, pustułka – 1. Ponadto stwierdzono 4 srokosze, a z innych gatunków – jemiołuszki i wąsatki.

Ptaki obserwowali i policzyli N. Dudziak, S. Kuźniak, W. Michalak, J. Ratajczak, J. Stepniewski i P. Szymański. (SK)

NOTATKI Z TERENU

Czczotka tundrowa

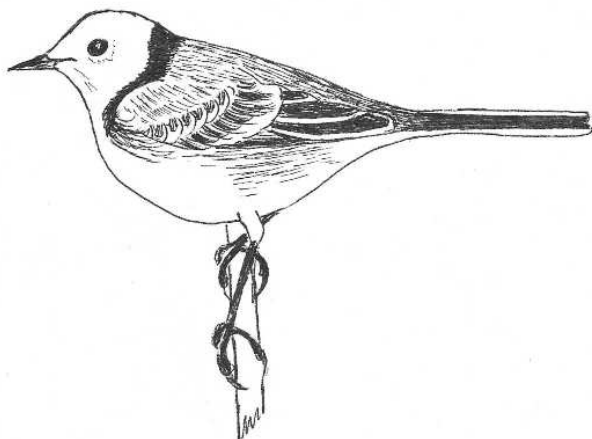

W dniu 12.01.06. w godzinach porannych wybrałem się „na ptaki” w okolice Rawicza. W pewnej chwili w sporej odległości, na otwartym polu zauważyłem stado wróblaków, które poderwało się w górę i po chwili ponownie opadło w to samo miejsce. Podeszedłem bliżej i okazało się, że to stadko ok. 45 czczotek, które żerowały na chwastach, na nieuprzętniętym polu po uprawie pomidorów. Rozpocząłem wabienie za pomocą odtwarzanego głosu i wtedy ptaki wyraźnie zainteresowane zbliżyły się na odległość ok. 10 m. Obserwując ptaki przez lornetkę zauważyłem wśród nich osobnika, który wyraźnie różnił się od pozostałych. Ptak posiadał ogólny ton ubarwienia zdecydowanie jaśniejszy. Zarówno kuper jak i podogonie były czysto białe, bez śladów kreskowania. Niewielkie kreskowanie dało się zauważyć na bokach ciała. Głowę zdobiła czerwona

czapeczka, a pierś różowawy nalot. Ptak posiadał żółty dziób i ciemne nogi. Oznaczyłem go na miejscu obserwacji jako czczotkę tundrową. Mimo, iż ptak podobnie jak pozostałe był bardzo ruchliwy udało mi się wykonać kilka zdjęć. Stanowiły one załącznik do wysłanego do Komisji Faunistycznej zgłoszenia. Uzyskało ono pozytywną akceptację pod nr 8935.

Janusz Ratajczak

Obserwacja pliszki cytrynowej *Motacilla citreola* w Wojnowicach

17 kwietnia 2006 r. prowadziłem obserwacje na terenie Zbiornika Wonieść. Zatrzymałem się przy łowisku specjalnym w Wojnowicach w poszukiwaniu siewek żerujących na dnie nie wypełnionego wodą stawu.. Wśród pokrytych warstwą mułu „kikutów” roślin wodnych zobaczyłem 3 pliszki żółte *M. flava*, parę makolągów *Carduelis cannabina* i jednego potrzosa *Emberiza schoeniclus*. Była tam też jeszcze jedna pliszka, wyraźnie różniąca się od *M. flava*. Ptak miał żółtą głowę, pierś i podbrzusze, czarny pas na karku, szary płaszcz, dwa białe paski pokrywowe i

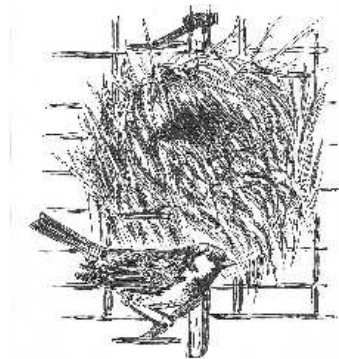
białe skrajne sterówki. Białe było również podogonie. Ptak był wielkości pliszki żółtej, ale sylwetką, pokrojem i zachowaniem bardziej podobny do pliszki siwej *M. alba*. Żerując ptak podrygiwał i kiwał ogonem. Odezwał się dość głośnym i bardziej niż u pliszki żółtej krzykliwie brzmiącym „bzzip”. Ptaka oznaczyłem jako samca pliszki cytrynowej. Pliszkę obserwowałem przez lornetkę przez 20 minut z odległości około 25 metrów przy bardzo dobrej widoczności i świetle.

Jest to pierwsze stwierdzenie tego azjatyckiego gatunku, wykazującego ekspansję na zachód, na Ziemi Leszczyńskiej. W Wielkopolsce pierwszego stwierdzenia dokonano na Zb. Jeziorsko - 18.05.97 obserwowano tam jednego samca (Bednorz et al. 2000). Pliszka cytrynowa jest ptakiem lęgowym w naszym kraju od roku 1994. Obecnie gnieździ się około 30 par, głównie w Polsce północno-wschodniej (Tomiałojć & Stawarczyk 2003).

Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej.

Paweł Szymański

Gniazdo wróbla w antenie telewizyjnej

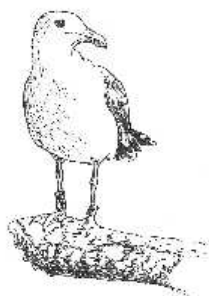
W dniu 2 lipca 2006, przebywając w Górcie Duchownej, znalazłem gniazdo wróbla *Passer domesticus* wplecione w drucianą konstrukcję telewizyjnej anteny szerokopasmowej, wystawionej na dachu. Z daleka wyglądało jak pęczek siana wciśnięty pomiędzy druty anteny. Miało kształt koszyczka, od góry przykryte było daszkiem przerwanym w jednym miejscu, przez który ptaki wchodziły do środka.

Podczas kilkunastominutowej obserwacji kilkakrotnie widziałem ptaki wchodzące do gniazda, w tym kilka razy z pokarmem.

Wróble najczęściej budują gniazda we wszelkiego rodzaju szczelinach w murach lub też rzadko na drzewach. Opisane gniazdo zostało umieszczone nietypowo dla tego gatunku.

Waldemar Michalak

Mewa białogłowa z obrączką

7 sierpnia 2004 r. Piotr Dziełakowski sfotografował na Jez. Wieleńskim dużą mewę. Jak się okazało na wywołanym zdjęciu, ptak nosił obrączki – metalową i zieloną plastikową z napisem 4P10 (obráczka metalowa DN 13526). Dzięki temu udało się ustalić, że była to mewa białogłowa *Larus cachinans*, zaobráczkowana jako pisklę 19.05.2001 w Tarnowie

Stanisław Kuźniak

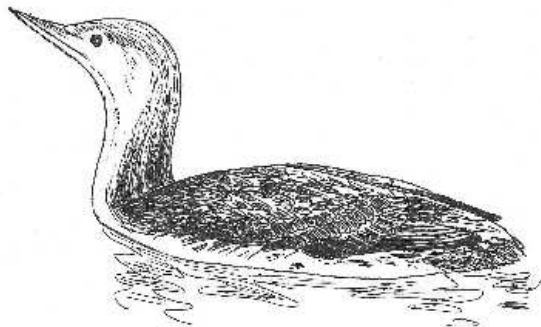
CO CIEKAWEGO W TERENIE – RAPORT 2006

Raport zawiera wybrane najciekawsze obserwacje ornitologiczne z roku 2006. Stwierdzenia wymagające weryfikacji uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej.

W roku 2006 do awifauny regionu przybyły trzy nowe gatunki: **mewa romańska** *Larus michahellis*, **pliszka cytrynowa** *Motacilla citreola* i **czeczotka tundrowa** *Carduelis hornemanni*. Ponadto zanotowano piąte stwierdzenie **terekii** *Xenus cinereus* i największe dotąd stada **czapli białej** *Egretta alba*.

Obserwacje przekazali: Gerard Bela (GB), Cezary Brodziak (CB), Krzysztof Furmańczyk (KF), Artur Goławski (Siedlce), Szymon Kaczmarek (SzK), Roman Kempa (RK), Jakub Kosicki, Henryk Kubiak, Stanisław Kuźniak (SK), Pieter van Lieshout (Holandia), Andrzej Łakomy, Sławomir Maćkowiak (SM), Łukasz Matuszak, Waldemar Michalak (WM), Zbigniew Mikołajczak (ZM), Sergiusz Niziński (Poznań), Szymon Przebinda (SzP), Janusz Ratajczak (JR), Wojciech Ratajczak (WR), Paweł Sieracki (PSI), Michał Skąpski (Poznań), Janusz Stępniewski (JS), Paweł Szymański (PSZ), Piet van Tilburg (Holandia), Marcin Tobółka (MT) i Piotr Tryjanowski (PT).

Obserwacje rzadkich gatunków

Nur rdzawoszyi *Gavia stellata*

8 i 11.11.06.: 1, Jez. Łoniewskie (JS)
12.11.06.: 2, zb. Jeżewo (SzP, WR)
16.12.06.: 1, Jez. Dominickie (SK, WM)

Nur czarnoszyi *Gavia arctica*

8.11.06.: 1, Jez. Łoniewskie, 11.11.06.: 2, tamże,
14.11.06.: 3, tamże (JS)
12.11.06.: 1, zb. Jeżewo (SzP, WR)
17-18.11.06.: 2, Jez. Łoniewskie (WM, JR)

Perkoz rogaty *Podiceps auritus*

4.11.06.: 1, Jez. Dominickie (JR)

Kormoran *Phalacrocorax carbo*

21.5.06.: 64 p., Wyszanów (SK, CB)

Czapla siwa *Ardea cinerea*

11.5.06.: 11 par, Boszkowo, gm. Włoszakowice (PSI)
21.5.06.: 69 p., Wyszanów (SK, CB)

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*

1.4.06.: 2, Robczysko, gm. Rydzyna (PSZ, MT, KF)

Bernikla kanadyjska *Branta canadensis*

1.4.06.: 2, Robczysko (PSZ, MT, KF)

Bernikla białolica *Branta leucopsis*
22.3.06.: 1, Zb. Wonieść (SzK)
30.3.06.: 2, Robczyso (PSZ, MT, KF)
28.10.06.: 2, Zb. Wonieść (JR, Łukasz Matuszak)
3.11.06.: 4, Zb. Wonieść (JS)
11.11.06. 4, Świerczyna, gm. Osieczna (JS)

Ohar *Tadorna tadorna*
11.9-14.10.06.: 1 juv., Zb. Wonieść (JR i in.)

Helmiatka *Netta rufina*
7.1.06.: 1, Jez. Dominickie (SK, JR)

Podgorzałka *Aythya nyroca*
17.4-12.6.06.: 1 p., Zb. Wonieść (PSZ i in.)

Ogorzałka *Aythya marila*
7.1.06.: 1 ♂ i 2 ♀♀, Jez. Dominickie (SK, JR)

Lodówka *Clangula hyemalis*
7.1.06.: 1 ♂, Jez. Dominickie (SK, JR)

Uhla *Melanitta fusca*
7.1.06.: 3 ♀♀, Jez. Dominickie (SK, JR)
18.11.06.: 5 ♀♀, Jez. Dominickie (JR, WM, SK)
27.12.06.: 1 ♀, Jez. Dominickie (WM)

Bielaczek *Mergus albellus*
7.1.06.: 1 ♂ i 13 ♀♀, Jez. Dominickie (SK, JR)
4.11.06.: 1 ♀, Jez. Dominickie (JR)
18.11.06.: 5 ♀♀, Jez. Dominickie (JR, WM, SK)
27.12.06.: 1 ♀, Jez. Dominickie (WM)

Szlachar *Mergus serrator*
5.4.06.: 1 ♂ i 1 ♀, Jez. Łoniewskie (PSZ)
14.11.06.: 1 ♀, Jez. Łoniewskie (JS)

Bielik *Haliaeetus albicilla*
04.-06.06.: 5 p. (4 p. z PIS) (CB)

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*
8.5.06.: 1, Osieczna (JS)
2.06.06.: 1, Wielichowo (PT)
22.06.06.: 1, Bucz, gm. Przemęt (JS)
20.9.06.: 3 przel. SE, Garzyn, gm. Krzemieniewo (GB)

Drzemlik *Falco columbarius*
27.1.06.: 1, Golina Wlk., gm. Bojanowo (JR)
30.1. i 10.10.06.: 1, Garzyn, gm. Krzemieniewo (GB)

Kobuz *Falco subbuteo*
2.06.06.: 1 p. z gniazdem, Wroniawy, gm. Wolsztyn (SK, PT)

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*
9.5.06.: 1, Barchlin, gm. Przemęt (PSI)
18.5.06.: 1, rez. "Jezioro Trzebidzkie" (JS)
8.8.06.: 1, Leszno (PSZ)

Ostrygojad *Haematopus ostralegus*
10.8.06.: 1, Zb. Wonieść (GB, RK)

Biegus rdzawy *Calidris canutus*
22.7.06.: 6, Zb. Wonieść (GB)
2 i 11.9.06.: 1, Zb. Wonieść (JR)

Bekasik *Lymnocyptes minimus*
26.7.06.: 2, Zb. Wonieść (SzP, S. Niziński)
14.10.06.: 1, Zb. Wonieść (WM)
28.10.06.: 1, Zb. Wonieść (WM, H. Kubiak)

Szlamik *Limosa lapponica*
10.9.06.: 1, Zb. Wonieść (P.van Tilburg)

Kulik mniejszy *Numenius phaeopus*
13.8.06.: 1, Henrykowo k. Leszna (PSZ)
15.8.06.: 3, Zb. Wonieść (WM)
7.9.06.: 12, Jez. Białe-Miałkie (JS)
21.9.06.: 2, Zb. Wonieść (WM)

Brodzic pławny *Tringa stagnatilis*
2 i 20.8.06.: 1 juv., Zb. Wonieść (PSZ)

Terekia *Xenus cinereus*
29.8.06.: 1, Zb. Wonieść (A. Goławski, SK, PT)

Kamusznik *Arenaria interpres*
20-25.5.06.: 1, Zb. Wonieść (GB, PSZ, JS)
10-12.8.06.: 1 ad., tamże (GB, RK, SzK)
14.8.06.: 2 ad. i 1 juv., tamże (JR)
19.8.06.: 1 juv., tamże (JR)
20.8.06.: 1 ad., tamże (PSZ)

Płatkonóg szydłodzioby *Phalaropus lobatus*
11.6.06.: 1, J.Lubiń, gm. Krzywiń (SzK)

Mewa żółtonoga *Larus f. fuscus*

24.9. i 18 11.06.: 1 ad., Zb. Wonieść (JS)

Mewa romańska *Larus michahellis*

16.10.06.: 1 ad., Zb. Wonieść (M. Skapski)

Rybitwa wielkodzioba *Sterna caspia*

19-20.8.06.: 2 ad., Zb. Wonieść (JR i in.)

Rybitwa białoczelna *Sternula albifrons*

19.5.06.: 1, Zb. Wonieść (P. van Tilburg, P. van Lieshout)

15.8.06.: 2 juv., Zb. Wonieść (PSZ, KF)

19.8.06.: 10, Zb. Wonieść (JR)

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus*

19.5.06.: 2 ad., Zb. Wonieść (P. van Tilburg, P. van Lieshout)

12.8.06.: 1, Zb. Wonieść (PSZ)

Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*

15.5.: 3, 18 i 24.5.06.: 5, rez. „Jezioro Trzebidzkie” (JS)

17 i 24.5.06.: 8, J. Lubiń (SzK)

17, 19 i 25.5.06.: 2, Zb. Wonieść (JS, P. van Tilburg, P. van Lieshout)

5.7.06.: 1, Zb. Wonieść (JR)

Pójdźka *Athene noctua*

29.3.06.: 1, Lubiń, gm. Krzywiń (SzK)

Uszatka błotna *Asio flammeus*

15.4.06.: 1 (znal. szczątki), Sokołowice, gm. Przemęt (PSI)

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*

19.7.06.: 1, Nowa Wieś, gm. Rydzyna (ZM)

Dzięcioł zielony *Picus viridis*

21.3.06.: 1, Tworzymirki-Gaj, gm. Gostyń (SzP)

13.5.06.: 1 p., Jurkowo, gm. Krzywiń (MT)

Górniczek *Eremophila alpestris*

5.1.06.: 16-17, Leszno (WM)

30.1.: 25, 24.2.: 20, 15-16.3.: 27, 21.3.: 51,

23.3.06.: 6, Garzyn, gm. Krzemieniewo (GB)

1.2.06.: 120, Gniewowo, gm. Śmigiel (JS)

Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola*

17.4.06.: 1 ♂, Zb. Wonieść (PSZ)

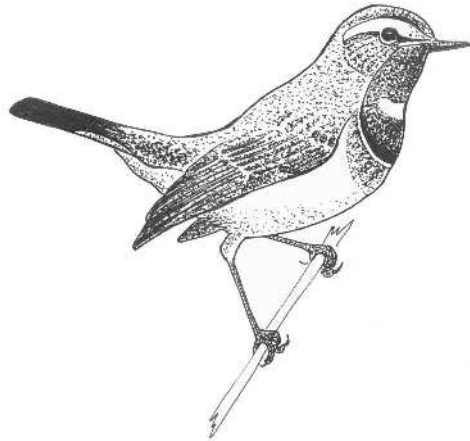
Podróżniczek *Luscinia svecica*

18.5.06.: 3 p z gniazdami, rez. „Jezioro Trzebidzkie” (JS)

18.5.06.: 1 ♂ śp., Zb. Wonieść (SK)

27.5.06.: 1 p z gniazdem, Jez. Łoniewskie (JS)

2.6.06.: 1 ♂ śp., Wielichowo (PT)

Kłaskawka *Saxicola rubetra*

19.4-6-5.06.: 1 p., Lgiń, gm. Wschowa (SK)

23.4.06.: 1 p., Osowa Sień, gm. Wschowa (SM)

17.5.06.: 1 p., Siedlnica, gm. Wschowa (SM)

25-28.5.06.: 1 p., Świerczyna, gm. Osieczna (MT i PSZ)

19.5.06.: 1 p., Osieczna (JS)

22.6.06.: 1 p., Krzan, gm. Kościan (SK i CB)

25.6.06.: 1 p., Dąbcze, gm. Rydzyna (SK)

2006: 1 p., Terespol, gm. Rakoniewice (Piet van Tilburg i Pieter van Lieshout)

Zniczek *Regulus ignicapilla*

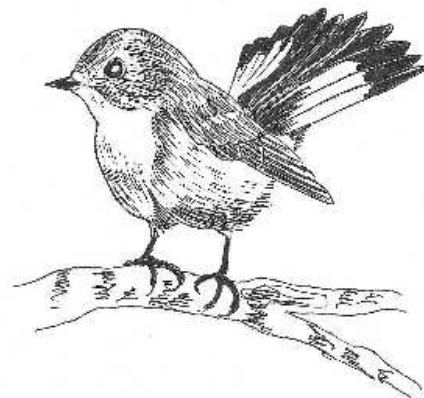
20.05.06.: 1 śp., leśn. Mścigniew (SK)

07.2006.: 1 p., leśn. Koczury (PSZ)

22.9.06.: 1 ♂ śp., Dąbcze (SK i PSZ)

Muchołówka mała *Ficedula parva*

21.5.06.: 1 ♂ śp., Kąkolewo, gm. Osieczna (MT)

Czarnowron *Corvus corone*
17.10.06.: 1, Zb. Wonieść (JS)

Rzepołuch *Carduelis flavirostris*
5.1.06.: 50-55, Leszno (WM)
21.1.06.: 120, Bojanowo (JR)
5.2.06.: 50, Gryżyna, gm. Kościan (JS)
11.2.06.: 10, Leszno (PSZ, KF)
15.2.06.: 40, Garzyn, gm. Krzemieniewo (GB)

Czczotka tundrowa *Carduelis hornemanni*
12.1.06.: 1, Rawicz (JR)

Dziwonia *Carpodacus erythrinus*
2.06.06.: 1 ♂ śp., Kębłowo, gm. Wolsztyn (SK, PT)
8.6.-3.7.06.: 2-3 ♂♂ śp., Tarnowałaka, gm. Rydzyna (SK, ZM)

Śnieguła *Plectrophenax nivalis*
21.3.06.: 2, Garzyn, gm. Krzemieniewo (GB)
8.11.06.: 1, Osieczna (JS)
18.11.06.: 1, Zb. Wonieść (JS)

Obserwacje dużych stad

Czapla biała *Egretta alba*
13.9.06. (rano): 46, Zb. Wonieść (JR)
13.9.06 (wieczorem): 63, Zb. Wonieść (CB)

Bocian czarny *Ciconia nigra*
12.8.06.: 14 juv., Zb. Wonieść (PSZ)

Gęś białoczelna *Anser albifrons*
22.3.06.: 3600-3700, Zb. Wonieść (SzK)
24.3.06.: 9000, Nowa Wieś, gm. Rydzyna (PSZ)

Gęgawa *Anser anser*
14.9.06.: 540, Zb. Wonieść (JS)

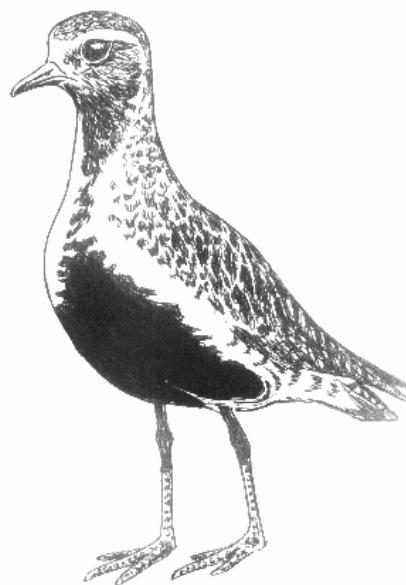
Świstun *Anas penelope*
28.3.06.: 1650, Robczysko, gm. Rydzyna (CB)
30.3.06.: 700-750, Robczysko, gm. Rydzyna (PSZ)

Rożeniec *Anas acuta*
28.3.06.: 150, Robczysko, gm. Rydzyna (CB)

Płaskonos *Anas clypeata*
30.3.: 56, 8.4.06.: 73, Robczysko, gm. Rydzyna (PSZ)
20.4.06.: 76, Robczysko (GB)

Myszołów *Buteo buteo*
21.3.: 30, 27.3.06.: 52, Osieczna (JS)

Siewka złota *Pluvialis apricaria*
8.4.06.: 1300, Robczysko, gm. Rydzyna (PSZ)

Piskliwiec *Actitis hypoleucos*
10.8.: 30, 14.8.: 33, 19.8.06.: 23, Zb. Wonieść (GB, RK, JR)

Skowronek *Alauda arvensis*
26.2.06.: 300, Gryżyna, gm. Kościan (SzK)

Świergotek łąkowy *Anthus pratensis*
27.3.06.: 61, Osieczna (JS)

Raniuszek *Aegithalos caudatus*
27.3.06.: 126, Biskupice, gm. Przemęt (PSI)

Szapak *Sturnus vulgaris*
23.9.06.: 10-12 tys., Zb. Wonieść (WM)

Obserwacje fenologiczne

Kukułka *Cuculus canorus*
21.9.06.: 1 juv., Krzycko Wielkie, gm.
Włoszakowice (PSZ)

Brzegówka *Riparia riparia*
21.9.06.: 4, Dominice, gm. Włoszakowice (PSZ)
24.9.06.: 2, Zb. Wonieść (JS)

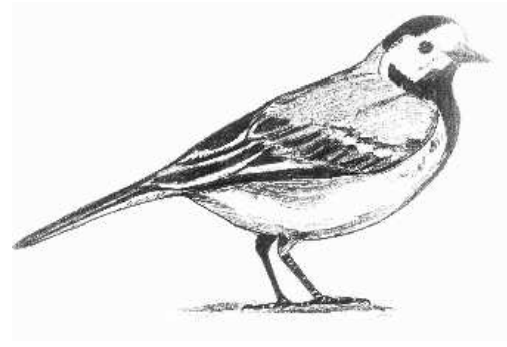
Dymówka *Hirundo rustica*
6.10.06.: 6, Osieczna (JS)
7.10.06.: 2, Wonieść, gm. Śmigiel (WM)

Oknówka *Delichon urbicum*
3 i 6.10.06.: 1, Osieczna (JS)

Dzwoniec *Carduelis chloris*
21.2.06.: 97, Leszno (PSZ)

Potrzeszcz *Emberiza calandra*
10.4.06.: 500, Osieczna (JS)

Pliszka siwa *Motacilla alba*
19 i 24.1.06.: 1, Mościszki, gm. Krzywiń (SzK)

Brzęczka *Locustella luscinioides*
23.9.06.: 1, Zb. Wonieść (SK)

Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*
15.10.06.: 1 juv., Zb. Wonieść (JS)

Remiz *Remiz pendulinus*
9.12.06.: 1, Zb. Wonieść (JS)

1 %

NA RATOWANIE DOLINY ROSPUDY

Równowartość 1 % swojego podatku dochodowego wpłać na konto Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków:

69 1370 1200 0000 1701 4766 4100

Więcej w numerze 3-4/2006 Ptaków na s. 13.

CO WARTO PRZECZYTAĆ I MIEĆ W SWOJEJ BIBLIOTECE

Ostatnie lata obfitują w wydawnictwa ornitologiczne. Szczególnie polecamy nowe czasopismo „**Ptaki Polski**”, wydawane przez Agencję Wydawniczo-Fotograficzną „Aves” w Poznaniu. Pismo ma charakter popularno-naukowy, jest bogato ilustrowane kolorowymi fotografiami. W pierwszych numerach można przeczytać m.in. o bieliku, bocianie białym, sóweczce i kruku, o rozpoznawaniu dzięciołów pstrych, palearktycznych kłaskawek oraz czeczotki tundrowej i zwyczajnej. Z każdego zeszytu można się dowiedzieć o obserwacjach rzadkich gatunków ptaków w Polsce, miejscach wartych odwiedzenia, wydawnictwach o ptakach oraz o wielu, wielu innych interesujących sprawach. Rocznie ukazują się cztery numery. Prenumerata roczna wynosi 30 zł.

Z wydawnictw książkowych polecamy:

Wójciak J., Biaduń W., Buczek T., Piotrowska M. 2005. **Atlas ptaków lęgowych Lubelszczyzny**. Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne

Chmielewski S., Fijewski Z., Nawrocki P., Polak M., Sułek J., Tabor J., Wilniewicz P. 2005. **Ptaki Krainy Gór Świętokrzyskich. Monografia faunistyczna**. Bogucki Wyd. Nauk., Kielce-Poznań.

Guziak R., Jakubiec Z. (red.). 2006. **Bocian biały *Ciconia ciconia* w Polsce w roku 2004. Wyniki VI Międzynarodowego Spisu Bociana Białego**. PTPP „pro Natura”. Wrocław.

Wylęgała P., Janyszek S., Kepel A., Dzięciołowski R. 2006. **Ostoje przyrody o znaczeniu europejskim w Wielkopolsce**. PTOP „Salamandra”. Poznań.

Antczak J., Mohr A. (red.). 2006. **Ptaki lęgowe terenów chronionych i wartych ochrony w środkowej części Pomorza**. Pomorska Akademia Pedagogiczna, Słupsk.

Tryjanowski P., Sparks T.H., Jerzak L. (red.). **The White Stork in Poland: studies in biology, ecology and conservation**. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

Brown R., Ferguson J., Lawrence M., Lees D. 2006. **Tropy i ślady Ptaków**. Muza S.A., Warszawa.

W serii „Monografie Przyrodnicze” wydawanej przez Klub Przyrodników w Świebodzinie ukazały się następujące pozycje:

Hordowski J. 2006. **Kłaskawka**.

Śliwa P., Rejt Ł. 2006. **Pustułka**.

Zawadzka D. **Kruk**.